

5. Кравченко Л.І. Персональний комп'ютер на уроці математики. / Л. Кравченко // Математика в школах України. – 2004. – № 2(50). – С. 8–11.
6. Коваль Л. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання навчальних технологій у процесі викладання математики / Л. Коваль // Початкова школа – 2004. – №11. – С. 50–53.
7. Підготовка майбутнього майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій / За ред. І.А. Зяюна, О.М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2003. – 240 с.
8. Побірченко Н.А. Психологічні основи навчання математики / Н. Побірченко– К.: Радянська школа, 1985. – 86 с.
9. Пометун О.І. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Г. Коберник, Н. Побірченко / Сільська школа України. – 2004. – №16–17 (88–89). – 128 с.
10. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи / О. Савченко – К., 1997. – 98 с.
11. Шапран О.І. Основні тенденції розвитку інноваційних освітніх процесів у практиці сучасної вищої школи / О. Шапран // Наукові записки. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – Випуск LVIII (58). – С. 186–197.
12. Шевчук І.В. Використання інтерактивних технологій на уроках математики в початкових класах / І. Шевчук, Л. Котельнікова // Початкова школа. – 2005. – №8 – С. 33–36.

УДК 372.46(07)

МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Залізник А.М., к. пед. н., доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У статті предметом розгляду є моделювання як педагогічна технологія розвитку мовлення дошкільників. Здійснено аналіз наукових джерел, що містять відомості щодо моделювання як педагогічної технології. Висвітлено сутність понять «модель» «моделювання», «педагогічна технологія». Виокремлено переваги моделювання. Подано структурні компоненти моделювання. Охарактеризовано види моделей. Розкрито важливість використання моделювання у роботі з дошкільниками.

Ключові слова: мова, розвиток мовлення, мовленнєвий розвиток дошкільника, педагог, моделювання, модель, діти дошкільного віку.

В статье предметом рассмотрения является моделирование как педагогическая технология развития речи дошкольников. Осуществлен анализ научных источников, содержащих сведения о моделировании как педагогической технологии. Определена сущность понятий «модель» «моделирование», «педагогическая технология». Раскрыты преимущества моделирования. Определены составляющие элементы моделирования. Охарактеризованы виды моделей. Раскрыта важность использования моделирования в работе с дошкольниками.

Ключевые слова: язык, развитие речи, речевое развитие дошкольника, педагог, моделирование, модель, дети дошкольного возраста.

Zaliznyak A.M. MODELING AS PEDAGOGICAL TECHNOLOGY OF PRESCHOOLS SPEECH DEVELOPMENT

The subject of the article is modeling as pedagogical technology of preschools speech development. Scientific sources are analyzed, that contain information concerning modeling as pedagogical technology. The essence of such notions as “model”, “modeling” and “pedagogical technology”. The advantages of a modeling are investigated. Structural components of a modeling are characterized. Types of models are characterized. Importance of using modeling as pedagogical technology in work with preschools is opened.

Key words: speech, language development, speech development of preschool, teacher, modeling, model, preschools.

Постановка проблеми. Ідеї модернізації дошкільної освіти спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку кожної дитини. Оволодіння рідною мовою є одним із найважливіших надбань дитини в дошкільному віці – найбільш сензитивному до засвоєння мови, що є джерелом різнобічних знань, засобом мислення,

мовлення, духовного збагачення дошкільника.

Саме в мові розкривається процес і результати мислення, а оформлена в мові думка краще усвідомлюється, стає точнішою. Через слово дитина пізнає довкілля, природу, побут, суспільні явища. Виховання різнобічно розвинутої особистості не-

можливе без удосконалення мовлення як важливого інструменту пізнання дійсності і засобу спілкування.

Тому з огляду на це важливе місце в розвитку мовлення дітей дошкільного віку посідає моделювання як педагогічна технологія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підвищення ефективності процесу розвитку мовлення дітей дошкільного віку висвітлено у працях відомих педагогів та психологів – А. Богуш, М. Вашуленко, Л. Виготського, Н. Гавриш, С. Гончаренко, Д. Ельконіна, О. Люблінської, Ф. Сохіної, Л. Федоренко та інших.

Роль навчання у засвоєнні дитиною рідної мови підкреслили велети педагогічної думки – К. Ушинський, С. Русова, Є. Тихеева, О. Усова, Л. Пенъєвська та інші.

Сучасні підходи до навчання мови і розвитку мовлення розкрили М. Вашуленко, Є. Соботович, О. Шахнарович та інші.

Ефективність використання методу моделювання під час вивчення педагогічних явищ обґрунтовано в дослідженнях С. Архангельського, В. Загвязинського, Л. Кондрашової, Н. Кузьміної, В. Сластьоніна та інших.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у розкритті сутності поняття «моделювання як педагогічна технологія» у розвитку мовлення дошкільників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оволодіння рідною мовою – важливе надбання дошкільників, яке розглядається в сучасній дошкільній освіті як загальна основа виховання та навчання дітей. Мовлення – це особлива форма діяльності дитини, особливий результат її зусиль в освоєнні життєвого простору. Наслідуючи способи мовленнєвого спілкування того середовища, яке її оточує, дитина сприймає та переймає їх як єдино правильні та незмінні. Варіативність виникає на виході дитини з родинного оточення в інше середовище, коли з'являється потреба у спілкуванні з іншими дітьми, дорослими, що й стає початком набуття життєвого досвіду.

Сучасна дослідниця Н. Гавриш зазначила, що розвиток мовлення – це «цілеспрямоване формування в дітей певних мовленнєвих навичок та умінь (правильної звуковимови, доречного добору або поєднання слів інших мовних і позамовних засобів, використання слів у певній граматичній формі тощо), які забезпечують функціонування процесу мовлення відповідно до мовних форм [1, с. 12].

Зауважимо, що розвиток мовлення – складний психічний процес, що не зводиться

до простого відтворення дитиною почутого мовлення. Він зумовлений розвитком діяльності спілкування з дорослими та однолітками. Отже, мовлення – це своєрідна форма пізнання людиною предметів, явищ дійсності та засіб спілкування людей між собою. Розвиток мовлення в дитини – це процес оволодіння рідною мовою, умінням користуватися нею як засобом пізнання навколишнього світу, засвоєння досвіду, набутого людством.

У коментарі до Базового компонента дошкільної освіти в Україні зазначено, що мовленнєвий розвиток дошкільника визначається мірою сформованості його знань, умінь та навичок, пізнавальних і соціальних мотивів, потреб та інтересів, а також інших психічних новоутворень, які становлять базис його особистісної культури. Високий рівень мовленнєвих досягнень дає йому можливість реалізувати як соціальну, так і інтелектуальну активність у колі однолітків та дорослих людей. Спрямованість на комунікацію, прагнення зрозуміти інших і бути зрозумілим змушують дошкільника будувати і перебудовувати мовленнєві висловлювання в таких повних формах, які забезпечують взаєморозуміння. Щоб розвивати мовлення дитини, замало просто пропонувати їй різноманітний мовний матеріал, необхідно ставити перед нею нові завдання, які потребують нових засобів реалізації цілей комунікації [2].

На різних етапах розвитку лінгводидактичної науки питання навчання дошкільників рідною мовлення перебували в центрі уваги багатьох дослідників, таких як А. Богуш, О. Білан, О. Біляєв, М. Вашуленко, Н. Водолага, Л. Виготський, Н. Гавриш, Т. Донченко, В. Захарченко, С. Караман, О. Лурія, Т. Ладиженська, Н. Луцан, А. Маркова, В. Мельничайко, К. Менг, О. Монке, Л. Паламар, І. Попова, Т. Постоян, С. Рубінштейн, Н. Семенова, О. Ушакова, Є. Фльоріна, Н. Харченко та інші. Це зумовлено тим, що рівень мовленнєвого розвитку дошкільників значною мірою визначає і загальний рівень їхнього розвитку, завдяки якому відбувається соціалізація дітей. Своєчасний і якісний розвиток мовлення – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку дошкільників.

Відомий психолог С. Рубінштейн підкреслював, що розвиток мовлення має особливе значення для всебічного розвитку і виховання дітей. Вдосконалення вміння користуватися мовою як засобом спілкування С. Рубінштейн виокремлює як основне в мовному розвитку дитини. Вміння брати участь у бесіді, розповідати буде значною мірою зумовлювати успіхи дитини у навчанні.

Є. Фльоріна наголошувала на тому, що мовлення дітей залежить від мовлення педагога. Вона підкреслювала, що «розмовна форма переважає і в житті, і роботі дитячого садка, саме в ній найбільше відбивається позитивний і негативний підхід до роботи з живим словом і віддзеркалюється вся педагогічна робота взагалі» [11, с. 353].

Г. Леушина підкреслювала, що «дитяче мовлення перебудовується залежно від матеріалу: рівень мовлення підвищується, якщо пропонується переказ, літературні форми розповіді слугують зразком, який спонукає дитину до творчого наслідування і збагачує її мовлення».

Вітчизняні науковці Л. Бурков, А. Нісімчук, О. Падалка, О. Шпак вбачають користь використання педагогічної технології в тому, що педагоги можуть конструювати навчально-виховний процес на принципах системності, прогнозувати його розвиток, орієнтувати на досягнення кінцевого результату.

Педагогічна технологія дає повну уяву про весь навчально-виховний процес, що спрямовується на цілком визначений результат і містить обов'язковий опис початкового та кінцевого станів, складу його учасників, мети і завдань, принципів реалізації й управління, змісту, методів і форм організації, ходу процесу. Вихідним моментом педагогічних технологій є попереднє проектування окремих елементів, етапів із метою їх упорядкування і прогнозування.

Педагогічна технологія у нашому розумінні – це процес поступового навчання.

Моделювання як педагогічна технологія є ефективним засобом вирішення проблеми розвитку інтелекту і мовлення дитини, який доцільно використовувати у роботі з дітьми на заняттях. Ця технологія являє собою сукупність дій у системі «педагоги – діти – батьки». Основною перевагою моделювання є цілісність, синтетичність, різнобічність інформації.

Варто зазначити, що питання моделювання є предметом наукових досліджень багатьох науковців. Доступність методу моделювання дітям дошкільного віку розкрито такими психологами, як О. Запорожець, Л. Венгер, М. Подьяков та Д. Ельконін.

У педагогічному словнику за редакцією М. Ярмаченка читаємо: «моделювання – дослідження певних явищ, процесів або систем об'єктів шляхом побудови і вивчення їх моделей; використання моделей для визначення або уточнення характеристик і раціоналізації способів побудови заново конструйованих об'єктів; одна з основних категорій теорії пізнання ...» [5, с. 323].

«Моделювання – це теоретичне чи практичне дослідження об'єкта, в якому безпосередньо вивчають не власне об'єкт пізнання, а допоміжну штучну або природну систему, яка перебуває в певному об'єктивному відношенні з об'єктом пізнання, здатна його замінити в певному аспекті та яка в процесі його дослідження урешті-решт дає інформацію саме про модельований об'єкт» [8, с. 143].

Підкреслимо, що поняття моделювання має декілька значень:

- метод пізнання об'єктів через їх моделі, процес побудови цих моделей, форма пізнавальної діяльності (мислення та уява),
- моделювання операцій мислення (Н. Менчинська, А. Родіонов та інші),
- формування якостей характеру особистості (Л. Кондрашова, Т. Яценко та інші).

Оскільки метод моделювання тісно пов'язаний зі створенням певних моделей, а процес дослідження за допомогою цього методу базується на здібностях людини до абстрагування, то можна вважати цілком справедливим твердження, що процес моделювання є різновидом абстрактно-логічного пізнання. Моделювання як форма відтворення дійсності – це невід'ємний елемент будь-якої цілеспрямованої діяльності, один з основних методів пізнання, способів існування знань. Моделювання завжди передбачає наявність таких компонентів, як об'єкт пізнання (оригінал), дослідник (суб'єкт), модель. Як бачимо, моделювання – це метод дослідження об'єктів на їх моделях. Робота з моделлю дає змогу отримати більше знань. Основне призначення моделей – полегшити дитині відтворити почуте, побачене, придумане.

Вчені зауважують, що модель завжди співвідноситься з об'єктом і постійно видозмінюється. Модель може бути створена шляхом усунення з об'єкта несуттєвих властивостей і додавання тих, які відсутні у предметі.

До поняття «модель» у науково-педагогічній літературі існують різні підходи. Так, у словнику іншомовних слів подано таке визначення: «модель – зразок, примірник чого-небудь; тип, марка, зразок конструкції; схема для пояснення якогось явища або процесу» [9, с. 443].

Уточнюючи загальноприйняте визначення моделі, Є. Смирнова підкреслює, що модель – це «описовий аналог діяльності, який у формалізованих конструкціях відображає її найважливіші характеристики» [4, с. 17].

У посібнику «Основи педагогічних досліджень» зазначено, що «модель – це штучна система, яка відображає з певною точністю властивості об'єкта, що досліджується»

[7, с. 64]. Автори вищезгаданого посібника відмічають, що побудова моделі, як правило, спрощує оригінал, узагальнює його. Це сприяє упорядкуванню і систематизації інформації про нього.

Зазначимо, що кожна модель має фіксувати найголовніші риси об'єкта вивчення. Залежно від засобів побудови розрізняють матеріальні та ідеальні моделі. До матеріальних належать моделі, що втілені у металі, склі тощо. За їхньою допомогою вивчається структура, характер, сутність об'єкта. До ідеальних належать наочно-образні, вербальні, знакові (символічні) та математичні (перфокарти, програми формули, графіки) моделі [6, с. 64]. Модель завжди є аналогією і проміжною ланкою між висунутими теоретичними положеннями та їх перевіркою у реальному педагогічному процесі. Головне призначення моделі – замінити у процесі інформації сам об'єкт.

У доробку В. Штофа поняття «модель» визначається як «уявна або матеріально реалізована система, яка у процесі відображення або відтворення об'єкта дослідження може замінити його таким чином, що її вивчення розкриває нам нову інформацію про цей об'єкт» [12, с. 52]. Він зазначає, що педагогічна доцільність моделі виявляється в тому, що за її допомогою можна виокремити актуальні та перспективні завдання навчально-виховного процесу, виявити, вивчити і науково обґрунтувати умови можливого зближення між вірогідними, очікуваними і бажаними змінами об'єкта, який вивчають.

У педагогічних джерелах знаходимо різні уявлення про моделі:

- модель як зразок досвіду, в якому переосмислюється педагогічна діяльність і досвід навчання;
- модель як систематизована форма інноваційного експерименту;
- модель як організаційна система, що розвиває культурні норми тощо [10].

Моделі виконують певні функції – ілюстративні, пояснювальні, передбачувальні, трансляційні [3, с. 54].

Зазначимо, що діти рано оволодівають вмінням замінювати певний об'єкт у грі. І це дає нам можливість перенести ці вміння у навчання і застосувати моделі у навчанні дітей рідного мовлення. Найважливіша вимога до будь-якої моделі – це її подібність із предметом, що моделюється.

Психологічні дослідження О. Запорожця, О. Леонтєєва, М. Подд'якова, Л. Венгера дають змогу стверджувати, що ще в дошкільному віці формується загальна пізнавальна здатність дитини – здібність до

опосередкування, одним із видів якого є здібність до наочного моделювання.

У навчанні дітей дошкільного віку доцільно використовувати різні види моделей, такі як

- предметні моделі, в яких зберігаються конструктивні особливості, пропорції, взаємозв'язок частин, об'єктів картинки;
- предметно-схематичні моделі, в яких вагомі ознаки і зв'язки виражені за допомогою предметів-замінників, графічних знаків – план кімнати, схема описової розповіді, схема послідовності подій у художньому творі, піктограми.

Моделювання доцільно використовувати під час переказу, складання розповідей за картиною, серією картин, описової розповіді, творчої розповіді. Використання схем-моделей допоможе дітям дошкільного віку послідовно оволодівати уміннями та навичками мовлення.

Підкреслимо, що модель висловлювання є планом, що забезпечує зв'язність та послідовність розповіді. Предметні та предметно-схематичні моделі лежать в основі розвитку зв'язного мовлення дітей.

Елементами моделей є геометричні фігури; символічні зображення предметів (умовні позначки, силуети, контури, піктограми); плани та умовні позначки, використані в них, контрастна рамка – прийом фрагментарного розповідання.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, моделювання як педагогічна технологія є ефективним засобом вирішення проблеми розвитку інтелекту та мовлення дітей дошкільного віку. Завдяки моделюванню діти дошкільного віку навчаться узагальнено уявляти суттєві ознаки предметів, зв'язки і відношення у реальній дійсності. Саме моделювання стимулюватиме запам'ятовування змісту нового матеріалу, розвиток творчості, уяви, фантазії, образності мислення, від якого залежить яскравість та образність мовлення.

Перспективні напрями дослідження бачимо у вивченні подальшого розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гавриш Н. Розвиток мовлення та навчання дошкільнят рідної мови: мета і завдання / Н. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2003. – № 7. – С. 12–14.
2. Коментар до Базового компонента дошкільної науки в Україні: [наук.-метод. посіб. / наук. ред. О.Л. Кононко]. – К. : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. – 243 с.
3. Методы системного педагогического исследования : [учеб. пособие.]. – М. : Народное образование, 2002. – 208 с. – (Профессиональная библиотека учителя).
4. Моделирование деятельности специалиста на основе исследования / [под. ред. Е.Э. Смирновой]. – Л. : Ленинградский гос. ун-тет, 1984. – 177 с.

5. Педагогічний словник / [за ред. Ярмаченка М.Д.] – К. : Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
6. Педагогічні технології в неперервній освіті: [монографія] / С.О. Сисоєва, А.М. Алексюк, П.М. Воловик, О.І. Кульчицька – К., Віпол, 2001. – 502 с.
7. Рудницька О.П. «Основи педагогічних досліджень» / Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. – К., 1998. – 142 с.
8. Сидоренко В.К. Основи наукових досліджень / В.К. Сидоренко, П.В. Дмитренко. – К. : РННЦ «ДІНІТ», 2000. – 260 с.
9. Словник іншомовних слів / [за ред. О.С. Мельничука]. – К. : УРЕ, 1974. – 775 с.
10. Современные гуманистические подходы в теории и практике воспитания: [сб. науч. статей / сост. и отв. ред. Д.В. Григорьев, ред. Е.И. Соколова]. – Пермь, 2001. – 201 с.
11. Фльорина Є.О. Розмовне мовлення в дитячому садку / Є.О. Фльорина // Дошкільна лінгводиктика. – К., 2005. – С.353–355.
12. Штоф В.А. Моделирование и философия / В.А. Штоф. – М., 1986. – 269 с.

УДК 37.013.77

ОБ ОДНОМ ИЗ ПОДХОДОВ К ФОРМИРОВАНИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ И РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ЯЗЫКОВОЙ ПОДГОТОВКЕ

Золотарева И.Н., к. психол. н.,
доцент кафедры языковой подготовки, педагогики и психологии
Харьковский национальный университет городского хозяйства
имени А.Н. Бекетова

Пономарев А.С., старший преподаватель
кафедры языковой подготовки, педагогики и психологии
Харьковский национальный университет городского хозяйства
имени А.Н. Бекетова

В статье понятия «профессиональная компетентность» и «речевая компетентность» анализируются в контексте языковой подготовки иностранных студентов, обучающихся в технических вузах нашей страны. Основываясь на понимании профессиональной компетентности как качества личности, которое обеспечивает успешность выполнения профессиональных задач, и речевой компетенции как способности к практическому применению языка, авторы ставят задачу формирования речевой и профессиональной компетентностей одновременно. Решение поставленной задачи на занятиях по языковой подготовке можно рассматривать как один из возможных путей повышения мотивации обучения в целом. С этой целью предлагается внедрение в учебный процесс специально подготовленного комплекса пособий по языку специальности студентов.

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность, речевая компетентность, языковая компетентность, язык специальности, тексты-описания, тексты-повествования, тексты-рассуждения.

У статті поняття «професійна компетентність» і «мовленнєва компетентність» аналізуються у контексті мовної підготовки іноземних студентів, що навчаються в технічних вузах нашої країни. Ґрунтуючись на розумінні професійної компетентності як якості особистості, що забезпечує успішність виконання професійних завдань, і мовленнєвої компетенції як здатності до практичного застосування мови, автори ставлять завдання формування мовленнєвої та професійної компетентностей водночас. Вирішення поставленого завдання на заняттях із мовної підготовки можна розглядати як один із можливих шляхів підвищення мотивації навчання в цілому. З цією метою пропонується впровадження у навчальний процес спеціально підготовленого комплексу посібників із мови спеціальності студентів.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, мовленнєва компетентність, мовна компетентність, мова спеціальності, тексти-описи, тексти-розповіді, тексти-міркування.

Zolotaryova I.N., Ponomarev A.S. ONE OF THE APPROACHES IN COMMUNICATIVE AND PROFESSIONAL COMPETENCES FORMATION OF FOREIGN STUDENTS IN LANGUAGE PREPARATION TRAINING

In this article the terms “professional competence” and “communicative competence” are analyzed in the context of language training of foreign students that study in our country. On the basing of the “professional competence” as some quality of personality that provides professional performance successfully and the “communicative competence” as the ability to use language practically, the authors propose to form communicative and professional competences simultaneously. The solution of this problem in language preparation training may be recognized as the method to high motivation to study hard. With that end in view it is proposed the implantation in the educational process specially prepared complex of textbooks for language specialty students.

Key words: competence, professional competence, communicative competence, language competence, professional language, text-description, text-declaration, text-reasoning.